

Information om språkbedömning vid 2 ½ och 3 år

Typisk tal- och språkutveckling

Tal, språk och kommunikativ utveckling, är inte en isolerad process utan sker i samspel mellan barnets övriga medfödda förutsättningar, och den miljö barnet vistas i. Språkutveckling måste därför bedömas i relation till all övrig utveckling såsom intellektuell, social-, emotionell och biologisk.

Den typiska språkutvecklingen för barn i 2½-3 års ålder oavsett om de bor i en familj där man talar ett eller flera språk är att de är intresserade av att kommunicera och samspela i lek med både vuxna och barn. Uppskattningsvis har de förståelse för ca 300-500 ord i denna ålder. De förstår instruktioner som t ex. "Var är dockan? Gå och hämta din pyjamas, Lägg bilen i väskan". De kan ställa frågor som t ex "Var är?" eller "Vem är det?"

De använder talade ord för att kommunicera och har minst 50 olika ord i sitt expressiva ordförråd. Att uppskatta antal ord hos ett barn, kan vara svårt för föräldrar, och många gånger behöver vi exempel; bil, bada, gunga, boll. Barnen kombinerar oftast meningar om 2-4 ord. De kan berätta vad de gör ex. " titta docka, mer juice, bilen åker där", och kan sätta ord på aktiviteter (ex. gunga, cykla, sparka boll). De kan sakna många språkljud och deras yttranden kan ibland vara svåra att tolka men det sker en kraftig utveckling av språkljud mellan 3 och 4 år.

I 3 årsåldern har språket utvecklats ytterligare så när barnet kommer på återbesök kombinerar han/hon oftast 3-5 ord i sina meningar. Använder olika ord för att beskriva hur föremål ser ut (stor/liten), var föremålet finns (i/på/under) vad föremål används till (lek, matlagning). Har förmåga att föra ett samtal dvs. lyssna och ge respons, inleda samtal etc.

Det är viktigt att komma ihåg att 2½-års screeningens krav på 50 talade ord, 2 – ordssatser, förståelse av enkla instruktioner och begrepp (i/på, stor/liten) är relativt lågt ställda. Detta gäller även krav vid omtest vid 3 år d.v.s. de ska förstå instruktioner(två led), kombinera 3-ordsmeningar mm. Därför är det viktigt att identifiera de barn som inte följer den typiska utvecklingen så att utredning eller insatser inte fördröjs. Föräldraoro över att barnet inte följer den typiska språkutvecklingen är vanligt förekommande och kan föranleda remiss till logoped.

Material

Leksaker används vid bedömning eftersom det oftast är lättare att locka barn till kommunikation och samspel med hjälp av kända lekföremål. I 2½-3 års ålder leker barn ofta låtsaslekar t ex matar dockan, bjuder på kaffe, låtsas att köra/åka bil/buss etc. I leken kan tal och språk samt kommunikation bedömas på ett enkelt sätt.

Det är viktigt att den stora och den lilla bilen är av samma sort och i samma färg, då det är enbart storleksbegreppen stor/liten som undersöks. Det underlättar även för den som utför

screeningen och som sen tolkar resultaten. Detsamma gäller storlek och färg på hunden och kossan. Hunden är alltid mindre än kossan.

Materialet som används när barnet är 2 ½ år består av en låda eller väska innehållande nio föremål:

- Docka
- Hund
- Ko
- Boll
- En stor och en liten bil av samma sort
- En tesked
- En kopp och ett fat

Uppföljning vid 3 år

I vissa fall (se utfallskriterier) görs en uppföljande bedömning när barnet är 3 år. Då används samma material som tidigare, men det ska också läggas till ytterligare leksaker. För att lättare kunna ge längre och mer komplexa instruktioner till barnet, tillkommer nu ett tåg och en säng.

De extra föremålen kan med fördel förvaras för sig i en låda/påse/väska.

- Ett tåg/lok med tre vagnar
- En säng

Metod

Språkscreening vid 2 ½- års ålder bör genomföras när barnet är 2 ½ år +/-2 månader (min 2:6 år – max 2:8 år). I en del fall sker en uppföljande bedömning vid 3 års ålder (min 2:9 - max 3:3 år). Utfallskriterier vid 2½ år eller vid 3 år se rubrik *utfallskriterier*.

Barnets tal och språk samt kommunikativa utveckling bedöms under hela hälsobesöket. Lекföremålen i bedömningsväskan har till uppgift att underlätta samspel med det lilla barnet. Det kan dock vara bra att "tjuvlyssna" på barnet i väntrummet för att om möjligt få höra fler spontana yttranden (uppgift 1).

Presentera inte alla föremål på en gång, plocka fram de föremål som behövs för att utföra uppgiften.

Om barnet är blygt eller inte vill medverka kan det vara bra att starta bedömning med de uppgifterna som inte kräver något verbalt svar. De kan upplevas som mindre krävande jämfört med uppgifter som kräver verbala svar.

För att få en uppfattning om barnets ordförståelse kan Du ta fram två föremål, t ex en bil och en boll. Säg "Ge mig bollen".

Förstår barnet prepositionen i eller på? Säg "Lägg hunden i koppen!" eller "Sätt fatet/tallriken på koppen/muggen!".

Förstår barnet begreppen stor och liten? Säg "Kör den stora bilen till mig!" eller "Kör den lilla bilen till pappa/mamma!"

Förstår barnet en enkel uppmaning? Säg "Hämta bollen som ligger i väskan!" eller något liknande.

Barn i 2½ -3 års ålder kan oftast peka ut flera kroppsdelar ögon, näsa mun, mage m.fl. Säg "Titta här är dockans näsa. Var har du din näsa?"

När det gäller att locka barnet att säga något ord eller mening om föremålen i uppgift 1-4, kan man använda så kallade ifyllnadsfrågor/strategier. Exempel; *titta här är en .....* och visa föremålet och invänta barnets svar, alternativt *här kommer en.....* och visa föremålet och invänta barnets svar. Om barnets svar dröjer, så säg vad det är.

Samtidigt som barnet leker, anteckna vad det yttrar på arbetsformuläret.

Bedömning av barn med flera språk i familjen

Vid bedömning av barn i 2½-3 års ålder som *inte har svenska som modersmål* så har de oftast inte hunnit tillägna sig tillräckliga kunskaper i svenska för att delta i språkscreening alternativt inhämtande av information om barnets språkutveckling, men med hjälp av förälder och/eller tolk kan språkscreeningen utföras på modersmålet.

Utfallskriterier vid 2 ½ år

Vid 2 ½ års ålder har barnet utfall i språkscreeningen om en eller flera av följande svårigheter förekommer:

- Föräldrarna bedömer att barnet har 0-25 ord
- Barnet saknar tvåordsmeningar/satser
- Barnet har en nedsatt språkförståelse, t ex förstår inte en enkel uppmaning som "Lägg hunden i koppen!"
- Barnet har svårigheter att tugga och/eller svälja
- Föräldraoro finns kring barnets tal-, språk- och kommunikationsförmåga

Vilka barn erbjuds en uppföljande bedömning vid 3 år av språkutvecklingen?

En uppföljande bedömning vid 3 års ålder erbjuds om barnet vid 2 ½-årsbesöket visar på en eller flera av följande svårigheter:

- Föräldrarna bedömde att barnet hade 25-50 ord vid 2 ½ år
- Barnet medverkar dåligt men verkar förstå bra vid 2 ½ år
- Föräldrarna önskade inte remiss vid 2 ½ års besöket trots svårigheter

Utfallskriterier vid uppföljande bedömningen vid 3 år

Vid 3 års ålder har barnet utfall när *något eller några* av följande remitteras då till logoped:

- Barnet saknar treordsmeningar/sats
- Barnet förstår inte uppmaning i två led
- Barnet är svårförståeligt för familjen eller att bara en förälder eller ett syskon förstår
- Barnet dreglar ymnigt eller har svårigheter att tugga och/eller svälja
- Föräldraoro finns kring barnets tal-, språk- och kommunikationsförmåga

(titta både på förälderns bedömning och er egen)

Åtgärder efter utfall i språkscreening

En förutsättning för att erbjuda språkscreening, är att det finns tillgång till utredning och intervention av logoped och andra yrkeskategorier (BHV-psykolog och BVC-läkare) vid behov. För att underlätta beslut om eventuella fortsatta åtgärder rekommenderas att alltid följa upp barnet vid konsultation med barnläkare och barnhälsovårdspsykolog/BVC-teamet.

Ytterligare lämpliga åtgärder:

- Råd till föräldrar om språklig stimulans, t ex i vardagliga aktiviteter.
- Kontakt med pedagog/specialpedagog i förskolan för att få mer information om barnets utveckling (t ex kommunikation, samspel, lekutveckling) för att kunna ge stöd till föräldrar.
- Remiss till logoped, se utfallskriterier. (titta både på förälderns bedömning och er egen)
- Teambesök på BVC för att diskutera barnets utveckling eller samtala om andra typer av åtgärder (t ex medicinsk undersökning, hörselundersökning, remiss till BHV-psykolog)